

На Заключному пленарному засіданні підвели підсумки конференції, скориставшись звітами модераторів секцій і, відповідно, доповідями учасників. За результатами роботи конференції планується збірник матеріалів, з яким можна буде ознайомитися додатково.

Завершилася конференція культурною програмою, яка включала в себе відвідання етно-центру «Супара», що в урочищі Чункурчак. Учасники змогли познайомитися з національною культурою Киргистану. Родзинкою культурної програми став виступ читця «Манасу» - найбільшого киргизького епосу, включеного у список шедеврів нематеріального культурного спадку людства ЮНЕСКО і в Книгу рекордів Гіннеса як найоб'ємніший епос у світі (епос налічує понад півмільйона віршованих рядків). Користуючись нагодою, зазначимо, що національний епос «Манас» видано у Киргизії українською мовою з нагоди відзначення 90-річчя від дня народження класика киргизької і світової літератури Чингіза Айтматова (1928-2008), як повідомляє про цю новину інфоресурс «Релігія в Україні», з посиланням на Ukrinform.ua.

*Співробітник Відділення релігієзнавства
ІФ ім. Г.С.Сковроди НАН України
Віта Титаренко*

Про Всесвітній тиждень міжконфесійної гармонії в Україні

У 2020 році Україна активно включилася в організацію і проведення заходів, присвячених десятій річниці впровадження ініціативи із святкування Тижня міжконфесійної гармонії.

Проведення Всесвітнього тижня міжконфесійної гармонії базується на відповідній Резолюції Генеральної Асамблеї ООН - А/65/PV.34, яка закликала всі держави підтримувати протягом цього тижня поширення ідей міжконфесійної гармонії та доброї волі в церквах, мечетях, синагогах, храмах та інших молитовних будинках в усьому світі на засадах любові до Всевишнього і любові до ближнього. Пропозиція про доцільність визначення окремого проміжку часу задля актуалізації процесів міжконфесійної гармонізації надійшла від Короля Йорданії Абдулли II та головного радника Короля з питань релігії та культури Принца Газі бин Мухаммада і була одностайно підтримана Генеральною Асамблеєю ООН на 34-му засіданні 20 жовтня 2010 р.

Запис цієї пропозиції можна подивитися тут:

<https://www.facebook.com/watch/?v=18959330224055>

Відзначаючи в попередні роки таку ініціативу, Всеукраїнська Рада Релігійних Об'єднань (ВРРО) обмежувалася прес-конференцією, на якій інформувала українську громадськість про її важливість. Але 2020 рік став особливим для України, яка вирішила десяту річницю запровадженого всесвітнього Тижня відзначити більш масштабно. Заручившись сприянням Департаменту у справах національностей і релігій Міністерства культури, молоді та спорту України, згодою Відділення релігієзнавства ІФ НАН України та УАР взяти дієву участь у заходах, інформаційною підтримкою Релігійно-інформаційної служби України (РІСУ), Інформаційного агентства «Главком» та «Укрінформ», ВРРО наважилася перетворити цей Тиждень на топ-подію міжконфесійного життя, а тому на цей раз підійшла до Тижня системно, різновектор-

но і багатофункціонально. Було заплановано:

- 30.01.2020 (четвер) 11:00 - Брифінг Головуючого ВРРО, науковців та представників державних установ. Буде зроблено спільну заяву про проведення заходів Тижня. Інформаційна агенція «Главком». Адреса: м. Київ, вул. Шовковична, 8/20.
- 01.02.2020 (субота) 14:00 відкриття фотовиставки «Єдність у розмаїтті: релігійні споруди світу», у супроводі представників різних релігій, знайомство з Київським центром Прогресивного Іудаїзму «Атіква». Адреса: м. Київ, вул. Ярославська 6, 2-й під'їзд, 4 поверх;
- 04.02.2020 (вівторок) 11:00 науково-практична конференція «Гармонізація міжконфесійних та міжрелігійних відносин: стратегія та перспективи порозуміння в сучасній Україні». Адреса: м. Київ, вул. Трьохсвятительська 4, 4-й поверх, актовa зала (410).
- 05.02.2020 (середа) 11.00 інформаційно-ознайомча зустріч «Гармонізація державно-церковних відносин на Київщині». Управління культури, національностей та релігій Київської обласної державної адміністрації. Адреса: м. Київ, вул. Шота Руставелі, 16.
- 05.02.2020 (середа) 18.30 акція "Зробимо Світ кращим: Біблія та екологія". Адреса: Київський центр Прогресивного Іудаїзму «Атіква»: м. Київ, вул. Ярославська 6, 2-й під'їзд, 4 поверх.
- 06.02.2020 (четвер) початок 12:00 та 15:00 екскурсія-знайомство з діяльністю підрозділів Центрального управління ДУМУ «Умма». Адреса: м. Київ, вул. Дегтярівська, 25а.
- 10.02.2020 (понеділок) 11:00 екскурсія-знайомство з діяльністю парафії ПЦУ в Києві - Спасо-Преображенський собор та меморіального музею митрополита Володимира (Сабодана). Лікоград. Адреса: м. Київ, вул. Маршала Конєва, 3-а
- 12.02.2020 (середа) 19:00 молитва «За мир» Спільноти святого Егідія. Собор св. Олександра. Благодійна акція #теплазима. Адреса: м. Київ, вул. Костьольна, 17
- 13.02.2020 (четвер) 11:00 спільна прес-конференція учасників проекту та підписання Меморандуму про перспективи міжконфесійної співпраці протягом 2020 року. Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ». Адреса: м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 8/16.

У 2020 році в Україні в межах Тижня міжконфесійної гармонії, як і багатьох країнах світу, відбувся цілий ряд різноманітних заходів, які охопили багато сфер життя, різні релігійні організації, неочікувані форми (від фотовиставки до спільної молитви, від вивчення священних писань до екскурсій до управлінь, храмів, музеїв, від наукових конференцій до брифінгу, від живого спілкування між представниками релігій до суспільно-релігійної і державно-конфесійної комунікації).

Завдяки тому, що цьогоріч своєрідним промотором події став Парламент релігій світу (Parliament of the World's Religions), який закликав всі релігії і народи, держави та міжнародні структури присвятити цей особливий час - 1-7 лютого для гармонізації міжконфесійних відносин, Тиждень виїшов на глобальний рівень. Щороку визначаються переможці цього марафону - присуджуються золота, срібна та бронзова медалі із відповідною премією.

Активне долучення Парламенту релігій світу придало події особливої фокусності, всеприсутності. Інтернет надав можливість постійно інформувати світову громадськість про події, які відбувалися на національних і міжнародних рівнях. Включення Парламенту є абсолютно закономірним, оскільки на сьогодні це одна із найавторитетніших міжнародних організацій, яка сприяє єдності людей в світі незалежно від їх віросповідання.

Парламент працює на те, що численні традиції віросповідання, провідні керівні установи та громадські організації все частіше визнають важливість роботи з віросповідними громадами для вирішення глобальних викликів. Ця парадигма спільної діяльності прискорює здатність людства досягти спільних цілей для покращення життя.

Парламент постійно наголошує на пріоритетності цієї парадигми співпраці, підтримуючи різні важливі ініціативи, в яких і сам бере участь. Для 2020 року Парламент виділив декілька подій, які мають всесвітнє значення і у яких особлива роль має належати саме релігійним організаціям:

- Всесвітній тиждень міжконфесійної гармонії (World Interfaith Harmony Week - WIFHW), який проводиться щороку 1-7 лютого. WIFHW породив тисячі прикладів плідної співпраці між усіма верствами суспільства, щоб відзначити гармонію між релігійними громадами у всьому світі. Заклик до гармонії через конкретні дії особливо там, де є конфлікт чи поляризація між суб'єктами релігійного життя, демонструє шанобливий громадянський дискурс та будує мости порозуміння та зцілення.
- День Землі 2020 (22 квітня) відзначатиме своє 50-річчя та прагне залучити більше мільярда людей та створити нове покоління кліматичних активістів. Будуть оголошені важливі ініціативи напередодні Дня Землі до 2020 року в контексті розробки Проекту зобов'язань із клімату із широким залученням віросповідних спільнот з усього світу, які працюють над змінами клімату.
- 6 та 9 серпня 2020 року виповниться 75 років від обстрілів Хіросіми та Нагасакі. Генеральна Асамблея ООН також відзначає 26 вересня як Міжнародний день повної ліквідації ядерної зброї. Парламент буде активно брати участь та спонсорувати кілька пам'ятних заходів у ці історично значущі дні та продовжуватиме роботу зі скасування ядерної зброї протягом 2020 року та за її межами.
- 25 вересня 2020 року буде відзначено 5-ту річницю Цілей сталого розвитку (ЦСР), які складаються з 17 цілей, спрямованих на ліквідацію крайньої бідності, зменшення зміни клімату та подолання нерівностей до 2030 року. Заклик Парламенту ґрунтується на Глобальній етиці Парламенту та його п'яти директив.
- Парламент підтримуватиме Стратегію та План дій проти наступу ненависті, який закликає до ключового зобов'язання сприяти міжкультурному, міжконфесійному та внутрішньорелігійному діалогу та взаєморозумінню у сприянні розвитку мирних, всеосяжних та справедливих суспільств, спрямованих на вирішення першопричин та рушіїв мови ненависті.
- Парламент також підтримає План дій ООН щодо захисту релігійних місць,

щоб забезпечити спокій для проведення молитовних ритуалів і практик. Нещодавні випадки насильства в культових приміщеннях проти прихожан та осквернення священних місць викликає нагальність віросповідним громадам спільно діяти для забезпечення безпеки та захисту молебнів, а також виконання міжнародних, національних та місцевих законів, що забезпечують право на поклоніння в мирі та безпеці.

Важлива робота Парламенту, яка виходить за межі власне релігійної діяльності, стає прикладом для локальних міжконфесійних рухів, яким є ВРРО, яка незважаючи на свій обмежений ресурс, і фінансовий, і людський, прагне продемонструвати українському суспільству ефективність міжконфесійної комунікації і будівництва миру.

Не очікуючи нагород і премії ім. Короля Абдалли II від йорданського принца, ВРРО, свідомо ставши партнером Парламенту, перетворилась на органічну складову цього річного руху World Interfaith Harmony Week.

Дякуючи всім людям, організаторам та організаціям, які приєдналися до глобального відзначення Тижня, ВРРО свідчить про особливий досвід міжконфесійного спілкування, солідарності, порозуміння, підтримки, єдності, який був отриманий впродовж цього періоду. Все, що робилося, робилося злагоджено, в любові, природно, з радістю, з відчуттям сили спільноти, яка надихана єдиними цілями та принципами. Всі учасники Тижня відчули себе дотичними не тільки до всеукраїнського, але й всесвітнього партнерства заради миру і гармонії.

ВРРО вчасно подала звіт до Парламенту про події до ініціативи Всесвітнього тижня міжконфесійної гармонії в Україні. І це важливо перш за все для того, щоб допомогти ініціативі та партнерам у всьому світі відстежувати постійні міжконфесійні стосунки. Наш звіт допоможе руху Всесвітнього тижня міжконфесійної гармонії та Парламенту дізнаватися про ситуацію в регіонах та збирати дані про міжконфесійну діяльність на місцях.

Таким чином, задля подолання існуючих розбіжностей, проблем та непорозумінь, а також конструктивної взаємодії в усьому світі, громадські й релігійні організації, об'єднання та центри протягом першого тижня лютого, проводять заходи, щоб створити міцний фундамент для більш гармонійних, доброзичливих відносин у прагненні миру, віротерпимості та взаємоповаги.

В Україні здавна поряд мешкають представники багатьох релігій і конфесій: православні християни, католики, греко-католики, мусульмани, буддисти, юдеї, протестанти та інші. На сьогодні в нашій державі зареєстровано біля 37 000 релігійних організацій понад ста різних релігійних течій. Тому важливим для суспільства є налагодження діалогу культур та релігій, втілення спільних соціальних проєктів, виважена державна політика у підтримці просвітницької, науково-дослідницької діяльності та впровадженні освітніх програм з метою отримання якісної наукової інформації й виховання суспільства в атмосфері плідної співпраці у взаємоповазі до світоглядних відмінностей один одного.

Всеукраїнська Рада Релігійних Об'єднань (ВРРО) та інші міжконфесійні, правозахисні та наукові інституції, до

складу яких входять духовні лідери, вчені-релігієзнавці, богослови, викладачі навчальних закладів України, журналісти, громадські діячі, постійно опікуються захистом прав та свобод віруючих, пропагують толерантність та взаємоповагу у міжконфесійних, державно-церковних та релігійно-суспільних відносинах.

Одним з пріоритетних завдань представників цих структур є активна просвітницько-роз'яснювальна діяльність, видрук науково-практичних матеріалів для неупередженого і об'єктивного наукового інформування суспільства про стан та перспективи розвитку цих відносин та основ віровчень представлених в Україні віросповідань.

Оргкомітет із проведення Тижня запланував багато заходів, які вже були згадані вище. Важко сказати, яка саме подія стала найважливішою чи найефективнішою: чи брифінг головуєчого у ВРРО з оголошенням графіку відзначення, чи фотовиставка «Єдність у розмаїтті: релігійні споруди світу», а може науково-практичної конференції «Гармонізація міжконфесійних та міжрелігійних відносин: стратегія та перспективи порозуміння в сучасній Україні». Напрочуд пізнавальними і такими, що руйнували стереотипи сприйняття один одного, стали екскурсії-знайомство з діяльністю різних релігійних організацій - мусульманських, православних, іудейських, буддистських, під час яких віруючі люди різних традицій знайшли багато спільного, що може не роз'єднувати, а об'єднувати релігії і не тільки в якихось релігійних справах, як, наприклад, спільні молитви, зокрема зніціювана Спільноти святого Егдія молитва «За мир», а й у вирішенні навіть державної ваги справах, що яскраво

проявилось під час зустрічі представників релігійних організацій і влади в Київській ОДА. Завершальним акордом Тижня стала спільна прес-конференція учасників проекту та підписання Меморандуму про перспективи міжконфесійної співпраці протягом 2020 року.

Визначаючи основну мету проведення запланованих заходів, головуєчий у ВРРО рабин Олександр Духовний виокремив:

- Проінформувати українське суспільство про проведення в Україні та світі Всесвітнього Тижня міжконфесійної гармонії;
- Закріплювати та поглиблювати досягнення в царині релігійної свободи;
- Продемонструвати потенціал українського суспільства в утвердженні ідей міжконфесійного миру, залагодження існуючих проблемних питань;
- Оприлюднити стратегії напрацьованих моделей вирішення конкретних конфліктних ситуацій;
- Переконати відповідальних осіб від усіх гілок влади в Україні у необхідності співпраці як із представниками релігійних організацій, так і світських інституцій в поглибленні тісної взаємодії між конфесіями, релігійними спільнотами та суспільством.

І, здається, всі ці завдання вдалося виконати якнайкраще. Коли ми планували проведення Всесвітнього тижня міжконфесійної гармонії в Україні, то думали про 2-3 події впродовж тижня - з 1 по 7 лютого, а вийшло інакше: 9 подій впродовж 2-х тижнів - з 30 січня по 13 лютого. ВРРО випустила агітаційні за міжконфесійну гармонію флайера, великий банер, які закликали приєднатися всіх охочих до

заходів, продемонструвавши, що відкрита до співпраці із усіма зацікавленими особами у вирішенні актуальних проблем та питань міжрелігійного діалогу.

Так, 30 січня 2020 в прес-центрі Главкому відбувся брифінг на тему: «Всесвітній тиждень міжконфесійної гармонії» (<https://glavcom.ua/news/vsesvitniy-tizhden-mizhkonfesiynoji-garmoniji-predstavniki-riznih-religiy-i-konfesiyy-zroblyat-spilnu-zayavu-656148.html>), в якому взяли участь Головуючий ВРРО - головний рабин Громад Прогресивного Іудаїзму Києва та України Олександр Духовний; вечній-релігієзнавець, віце-президент Української асоціації релігієзнавців проф. Людмила Филипович, старший науковий співробітник відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.Сковороди НАН України, керівник Центру релігієзнавчих досліджень та міжнародних духовних стосунків, к.і.н. Ігор Козловський; завідувач відділом Департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України, к.філос.н. Іван Папаяні, Муфтії Духовного управління мусульман України «Умма» шейх Саїд Іслагілов. Учасники підкреслили важливість заходу, оголосили події, які відбуватимуться в межах Тижня, запросили всіх українців долучитись до побудови гармонійних міжконфесійних відносин. Анонсувавши події на Тиждень, ВРРО запросила на першу масову акцію - на фотовиставку «Єдність у розмаїтті: релігійні споруди світу».

У суботу 1 лютого 2020 р. в Київському центрі Прогресивного Іудаїзму відбулося її відкриття. Члени ВРРО в незвичній, але дуже продуктивній формі відкривали для себе нові духовні традиції, поглиблювали знання про вже відомі. І все це відбувалося в атмосфері дружби, любові, єднання, гармонізації! Як наслідок, учасники по-

глиблювали свою мудрість змістом представлених на виставці релігійних традицій. Презентація фотографій відомих і невідомих культових споруд супроводжувалася своєрідними просвітницько-екскурсійними виступами представників ілюстрованих традицій. Через красу храмів, синагог, мечетей, молитовних будинків, святинь тощо пізнавалася краса вчення, способу життя, про які розповідали послідовники іудаїзму, РУНВіри, віри бахаї, мусульмани, православні, кришнаїти, буддисти та ін.

До Тижня дієво долучилися науковці, які 04.02.2020 організували і провели науково-практичну конференцію «Гармонізація міжконфесійних та міжрелігійних відносин: стратегія та перспективи порозуміння в сучасній Україні».

Метою проведення цієї науково-практичної конференції визначили актуалізацію предметної розмови щодо ефективної стратегії, реальних перспектив та дієвих у ситуації сучасної України методів налагодження міжконфесійного та міжрелігійного порозуміння, що безумовно веде до гармонізації суспільних відносин. Більше 50 заявлених учасників з різних міст України (Київ, Запоріжжя, Харків, Севастополь, Ізмаїл тощо) презентували різноманіття релігійної мережі та світоглядної варіативності сучасної України. Конференцію підтримало багато організацій - наукових, державних, релігійних, громадянських. Щонайперше теоретично-метафізичні рамки формування гармонійного співжиття у різноманітних різноконфесійними переконаннями суб'єктів в сучасній Україні задавали українські філософи та релігієзнавці. Зокрема член-кореспондент Національної академії наук України, Заслужений діяч науки і техніки України, директор Ін-

ституту філософії імені Григорія Сковороди НАН України Анатолій Єрмоленко; д.філос.н., проф. зав.відділом Відділення релігієзнавства ІФ НАНУ Людмила Филипович; д.філос.н., проф. Петро Яроцький, д.іст.н., проф., директор Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво» Алла Киридон та інші видатні науковці, що зголосились до виступів. Про засади здійснення державної політики у налагодженні міжконфесійного порозуміння в поліконфесійній Україні розповідали представники Департаменту у справах релігій та національностей МКМСУ, зокрема заступник керівника д.філос.н. Лариса Владиченко.

Релігійні основи формування стратегій порозуміння висвітлювали представники різних релігійних напрямків та конфесій – шейх Саїд Ісмаїлов (іслам), протоієрей Георгій Коваленко (православ'я), ребе Олександр Духовний (іудаїзм), Олександр Пліс (кришнаїзм), Алла Баранова, Тетяна Кузіна (бахаїзм).

Особливий інтерес та зацікавлення викликали конкретні практичні, вже апробовані і застосовувані, успішні програми міжрелігійного порозуміння та міжконфесійної взаємодії. Так, досвідом міжконфесійного порозуміння на фронті в обороні України від російської військової агресії поділився військовий капелан Олександр Медведєв. Про успіх Неформальної групи міжрелігійного миру та інших спільнот у налагодженні діалогу та співпраці між представниками різних релігійних груп розповів її амбасадор Тарік Сархан. Долучитись до співпраці в допомозі невиліковно хворим та суспільно-упослідженим, спираючись на Любов та Милосердя, пропаговані різними конфесі-

ями як засновкові параметри релігійного життя, закликав Сергій Дмитрієв (священик, заступник голови управління соціального служіння ПЦУ). Саме у спільній добродійно-милосердній діяльності, де представники різних конфесій об'єднані спільною метою – допомогти конкретній людині, можливо порозумітись та налагодити партнерську взаємодію, вважає отець Сергій. Він, як керівник «Еліос – Україна», розповів і про конкретні кроки, які здійснює очолювана ним добродійна організація, про застосовувані методи та програми ефективного міжконфесійного служіння нужденним.

Про теоретично-методологічні засади та досвід ветерансько-капеланського служіння розповів Сергій Лисенко (президент Всеукраїнського міжконфесійного релігійного християнсько-військового братства). Про роль релігійних цінностей у вихованні майбутнього покоління українців та школу як платформу міжконфесійної єдності доповідала пані Альбіна Паренюк (президент БФ «Дари навчання», співзасновник МАРХО).

Тему мобілізаційного потенціалу міжконфесійної взаємодії для захисту прав людини на свободу світогляду і віросповідання висвітлив Микола Ляхович (магістр психології, експерт в сфері формування української громадянської (національної) ідентичності через систему ціннісного національно-патріотичного виховання).

Про особливий досвід благочинної діяльності у Запорізькій єпархії УПЦ МП розповів протоієрей Геннадій Єлін, вказавши, що чомусь інші конфесії зазвичай не підтримують ініціатив УПЦ МП. Попри гостру дискусію, спровоковану ексклюзивною позицією цієї конфесії щодо розу-

міння дійсності України, особливо в інтерпретації як найгострішої сьогодні саме демографічної проблеми, позитивним вважаємо готовність протоієрея Геннадія до діалогу, спрямованого на порозуміння з іншими конфесіями.

Повертаючи співрозмовників до конструктивного плану, д.психол.н. Оксана Яремчук (пров.наук.співр. Інституту соціальної та політичної психології НАПН України) нагадала, що підступати до порозуміння слід із творення спільного образу майбутнього різними представниками етнокультурних та релігійних спільнот у складі української нації.

З теоретично-практичних доповідей яскраво-глибокими виявились міркування д.філос.н. проф. Сергія Головащенко про Біблійну картину світу як духовну підставу гармонізації міжрелігійних відносин. Децю провокативна доповідь д.філос.н. проф. кафедри філософії КУ ім. Б.Грінченка Олега Шепетяка «Історія релігій як дискурс налагодження міжконфесійного порозуміння» викликала жваву дискусію та цілий каскад зворотніх згадувань у наступних виступах. Водночас й тритомник професора Олега Шепетяка «Історія релігій» став головною друкованою стравою цієї конференції. Фундаментальне вкорінення в поважній релігієзнавчій традиції розуміння специфіки міжконфесійних і міжнаціональних відносин України продемонстрував д.філос.н., пров.наук.співр. ВР ІФ НАНУ проф. Петро Яроцький.

Не маючи змоги детально переказати як змістовну, так і тематичну наповненість конференції, матеріали якої поступово будуть друкуватися і вже друкуються в цьому числі «Українського релігієзнавства», висловлюємо вдячність усім мудрим та заангажованим у гармонізацію міжкон-

фесійних відносин в сучасній Україні учасникам. Щонайперше – академічно-релігієзнавчому батькові - засл. діячу науки України, проф. Анатолію Колодному. Також нашим спікерам, що приїхали з інших міст: к.філос.н., наук.співр. Центру компаративістських досліджень релігії ОНУ імені І.І. Мечникова Ользі Гольд; к.іст.н., фахівцю 1 категорії відділу реклами та брендингу Центру зв'язків з громадськістю Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна Марині Григор'євій; к.філос.н., д.пед.н., проф. Ізмаїльського державного гуманітарного університету Сейфуллі Рашидову. Також до діалогу долучилась ціла плеяда київських гуманітаріїв-викладачів різних ВНЗ (Сергій Присухін, Ірина Богачевська, Тетяна Гаврилюк, Оксана Шепетяк та ін.) та науковців Відділення релігієзнавства ІФ НАНУ (Олег Бучма, Алла Арістова, Віталій Шевченко, Павло Павленко, Ольга Недавна, Ганна Кулагіна-Стадніченко, Віта Титаренко, Дмитро Базик).

Навидовижу яскравою, іноді гострою та завжди доброзичливо-конструктивною наша конференція сталась завдяки мудрому комунікуванню та діалогуванню наших модераторів – тут став в нагоді і досвід держуправління Лариси Владиченко, і методологічна підкованість Віти Титаренко, і надпотужна енергетичність та дбайливість Людмили Филіпович, і харизматична дипломатичність ребе Олександра Духовного, і дисциплінована раціональність Ігоря Козловського.

Величезна подяка й усім, хто співпричетно споживав нашу конференцію, слухав та долучався до спілкування, забезпечував технічний, медійний супровід та поживою не лише духовною, але й смачною (Олександр Саган, Ганна Косенко, Євгеній

Кононенко, Вікторія Бородіна, Леся Скубко, Олена Богдан, Олег Гузик, Ольга Башей, Веніамін Євченко, Олександр Пліс, Михайло Марченко, Михайло Овчаренко, митрополит Віктор Веряскін, о. Сергій Вутянов, Сергій Триліс, Марія Триліс, Вікторія Шевченко, Лія Сулейманова, Валерій Гузей, Азиме Кхаліл, Іван Папаяні, Катерина Монаршек, Руслан Михалків, Ріта Назаренко, Наталія Брук, Марія Бардин, Ірина Старовойт та інші). Впродовж конференції ми аналізували виступи й дійшли наступних висноків:

1) Тематика є цікавою, бо проблематика виявилась надактуальною.

2) До діалогу, організованого на засадах академічної методології та критеріальності, залюбки зголошуються спікери від різних груп: тут були присутні: а) релігійні репрезентанти з різних конфесій, що прагли розкрити місійні особливості їхньої конфесійної позиції, б) держслужбовці, що зацікавлені у пошуці ефективних методологій налагодження міжконфесійного порозуміння та стабілізації суспільного життя в Україні; г) гуманітарії, зацікавлені в поглибленому аналізі релігійної ситуації України з метою з'ясування мережі конфесійних дискурсів та методів їхньої гармонізації задля спільного суспільного блага; в) громадські діячі, що практично утверджують і роблять дієвими релігійні цінності. Багато спікерів водночас були належними до декількох вище перелічених груп і суміщали своєю персоною або ж релігійного репрезентанта та науковця-гуманітарія (Олег Шепетяк, Георгій Коваленко), або ж релігійного репрезентанта та практика-громадського діяча (Олександр Медведєв, Сергій Дмитрієв, Тарік Сархан, Альбіна Паренюк). Таким чином вони

інтегрально репрезентували специфіковану цими різними вимірами об'ємну позицію.

3) Усі ці групи зацікавлених учасників нашої науково-практичної конференції тим чи іншим способом залучені до формування спільного майбутнього України, тож зацікавлені у виробленні дієвих та ефективних методів гармонізації міжконфесійних та міжрелігійних взаємин. Вони мають спільну мету – Україна, як комфортна домівка (земна Батьківщина) гідних громадян-вірян - та прагнуть не лише порозумітись, а й бути взаємоповажними партнерами. Останні, здійснюючи свою релігійну місію та взаємодоповнюючи зусилля один одного, служать Богові в конкретних земних обставинах. Тому, спираючись на любов та милосердя і згідно з Божими заповідями чинять водночас благо й цілком конкретній людині (сучасним та майбутнім громадянам України).

3) Аналіз виголошених доповідей та репрезентованих практичних міжконфесійних програм дав можливість підтвердити, що 1) усі релігійні переконання виходять з уявлення про Бога як люблячого Творця; 2) людині як дитині Божій чи Його найулюбленішому створінню, личить діяти відповідно – чинити з любові та згідно із Заповідями Божими; 3) Заповіді Божі та релігійні цінності в різних конфесіях хоч варіатизовані й специфіковані конфесійним віровченням, однак співголосні та гармонійно узгоджувані у спільному суспільно-історичному контексті; 4) найбільше сприяє порозумінню та формуванню партнерської взаємодії між різними конфесіями перебування в одній дійсності та наявність спільних проблем, які потребують консолідованого вирішення.

4) Переважно це 1) оборонні проблеми, де відчувається тимчасовість людського існування та незахищеність людського життя щонайперше в його глибинно-ціннісних духовних вимірах. Тому взірці міжконфесійного порозуміння ми знаходимо в локусах «епіцентру дійсності», де людське життя може обірватись раптово та захищається від знищення заповідана земна Батьківщина - на фронті (капеланське військове служіння); 2) межові життєві ситуації конкретної людини, викинутої силою обставин на маргінес суспільства, де рятуються сенсовість й саме життя конкретної людини, - паліативна допомога; допомога самотнім матерям та жінкам, що вагаються, народити та виховати дитину; милосердя до невиліковно хворих, служіння неповносправним, допомога безхатькам, наркозалежним, безробітним тощо; 3) виховання та освіта дітей на засадах релігійних цінностей в ситуації панування диктатури секуляризму та вульгарного утилітаризму, що нівелює духовні основи життя людини, ціннісні засади та сакральні виміри свідомості.

5) Міжконфесійна співпраця завжди починається з маленьких конкретних спільних кроків і дій, а порозуміння досягається через наявність спільної мети та щирого бажання її досягти разом з партнером, якого поважаєш.

6) Бажання накинути іншим свою зверхню точку зору, власну унікальну інтерпретацію дійсності, «єдиноістинну» позицію, переконати інших у своїй ексклюзивній «канонічності», правдивості, правильності чи праведності призводить до конфронтації у поліконфесійній спільноті. Конфесії, які протиставляють себе цілій українській спільноті, самовилучаються із міжконфесійної комунікативної мережі та творення

гармонії майбутнього України. Для них пріоритетними є церковні інтереси та церковна політика, тож і про співпрацю з іншими вони міркують лише, якщо ці інші пристануть на їхні умови, визнають їхні правила гри та підпорядкуються їхній внутрішньоконфесійній інтерпретації дійсності.

7) Досягнення належних умов для гармонізації міжконфесійних та міжрелігійних відносин та формулювання стратегії і створення перспектив порозуміння в сучасній Україні, значною мірою залежить не лише від спільної дійсності, в якій опиняються представники різних конфесій, спільних проблем і бажання їх спільно вирішити, але і від наявності сприятливих діалогових майданчиків та фахівців-модераторів, спроможних задати ритміку діалогу, розумні критерії, регламентативні механізми та розставити конструктивні акценти. І тут надважливу роль у створенні сприятливих умов для міжконфесійного порозуміння в сучасній Україні виконують фахівців-держслужбовці. Щодо належних тезаурусу, критеріїв, алгоритмів міжконфесійного діалогу то, за нашим переконанням, - забезпечення цим знаряддям діалогічного порозуміння конфесійної мережі України у відповідальності науковців.

Ну і, як про те постійно нагадував ребе Олександр Духовний, Бог хоче, аби кожен з нас був Людиною. А така людина має власні ідентифікатори - вона перебуває в конкретних земних умовах. Тож місія різних конфесій не вилучити цю людину з її земного життя, а сприяти тому, аби це людське життя було сповнене сенсу, правди, любові і віри.

Також учасники конференції погодили текст звернення до державних органів

щодо неприпустимості дискримінації українських громадян за релігійною ознакою та із засудженням необдуманих дій щодо залякування українських мусульман безпідставними демонстративними силовими методами тиску.

Така потужна інтелектуальна подія, як науково-практична конференція, була продовжена наступного дня, 5 лютого під час інформаційно-ознайомчої зустрічі «Гармонізація державно-церковних відносин на Київщині» та презентації діяльності відділу у справах релігій та національностей Управління культури, національностей та релігій Київської обласної державної адміністрації. Зустріч модерувала начальник відділу у справах релігій та національностей Управління культури, національностей та релігій Київської обласної державної адміністрації Марія Бардин. Подія відбувалася в київському офісі Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів (ЦІХСОД). Були присутні представники Всеукраїнської Ради Релігійних Об'єднань (ВРРО), духовенство, пересічні віряни, вчені Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім.Г.Сковороди НАН України, Української Асоціації релігієзнавців, члени Неформальної Групи Межрелігійного Мир, представники ЗМІ.

Зустріч розпочалася з вітального слова завідуючого відділенням Департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури України, к.філос.н. Івана Папаяні. Першим виступив головуєчий Всеукраїнської Ради Релігійних Об'єднань Головний Рабин Громад Прогресивного Іудаїзму Києва та України Олександр Духовний, який окреслив основні напрямки та стратегії діяльності ВРРО. Далі, про діяльність Відділення

релігієзнавства Інституту філософії ім.Г.Сковороди НАН України та Української Асоціації релігієзнавців в процесі налагодження гармонійних міжконфесійних і державно-церковних відносин розповіла віце-президент УАР, доктор філософських наук, професорка, зав. Відділом філософії та історії релігії Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України Людмила Филипович. А головна тема цієї зустрічі - гармонізація державно-церковних відносин на Київщині - була представлена у виступі начальника відділу у справах релігій та національностей Управління культури, національностей та релігій Київської обласної державної адміністрації Марії Бардин. У своєму виступі Марія Бардин ознайомила учасників зустрічі з статистичними даними релігійної ситуації в Київській області та акцентувала увагу на результатах злагодженої співпраці. Як показав досвід Київської області, хоча законом закріплений принцип відокремлення держави і Церкви, маючи спільну мету розбудови України, об'єднаними зусиллями можна реалізовувати як соціально-гуманітарні, так і культурно-просвітницькі заходи.

Після цього відбулося обговорення заходів для гармонізації міжрелігійних та міжконфесійних відносин уповноваженими представниками релігійних організацій та церков. Зокрема, йшлося про можливість проведення в 2021 році Всесвітнього тижня міжконфесійної гармонії і на теренах Київської області як пристольного та поліконфесійного регіону. Учасники зустрічі ще раз переконалися в корисності таких прямих контактів між представниками держави та релігійних організацій, науки, громадських спільнот

та експертного середовища. Громадянське суспільство продемонструвало свої інтелектуальні та організаційні можливості.

Вже ввечері того ж дня Всесвітній тиждень міжконфесійної гармонії в Україні продовжився в спільній міжрелігійній акції «Зробимо світ кращим: Біблія та екологія». Креативною стала зустріч-бесіда з Головним Рабином України та Києва громад Прогресивного Іудаїзму в Київському центрі прогресивного іудаїзму «Атіква», впродовж якої віруючі відчували особливу відповідальність за стан екології в світі та Україні. Гострі питання і аргументовані відповіді, які шукали всі разом, посиляючись на Біблію та інші священні писання, оживили зустріч, актуалізували проблему, у розв'язанні якої зацікавлені всі люди.

6 лютого Ісламський культурний центр (ІКЦ) і ДУМУ «Умма» приймали гостей - представників українських релігійних організацій і церков. Протягом дня для всіх охочих провели екскурсії, під час яких гості відвідали мечеть, ознайомилися з інформацією про основні напрями діяльності ДУМУ «Умма», а також громадських мусульманських організацій Всеукраїнської асоціації «Альраїд», штаб-квартири яких знаходяться в ІКЦ. А під час неформального спілкування за чашкою чаю відвідувачі змогли збагатити свій світогляд інформацією про іслам як віровчення, історію його виникнення і поширення у світі, про мусульман України тощо.

7 лютого події Тижня перемістилися з Києва - основного місця проведення - у Запоріжжя, де в місцевому художньому музеї відбулася презентація виставки «Єдність всіх релігій - основа людського щастя». Зініціювала цей захід Запорізька громада Бахаї, присвятивши його Всесвітньому тижню міжконфесійної гармонії.

На інформаційних стендах всі зацікавлені могли дізнатися, як саме діє принцип єдності всіх релігій та як виглядають храми громад Бахаї, що збудовані на усіх континентах. Присутні на заході запорізькі послідовники Бахаї, та запрошені гості цікаво та змістовно провели час у неформальному спілкуванні, загальних молитвах, обговоренню нагальних потреб суспільства, навіть поспівали разом. Чаювання зі смаколиками доповнило чудову дружню атмосферу заходу. За повідомлення журналіста Олександра Максимова, виставка розповіла про Всесвітню віру Бахаї як незалежну світову релігію, до якої за 174 роки її існування долучилися мільйони людей майже в усіх країнах світу. Зараз світова громада об'єднує більш ніж 5 млн - представників майже всіх рас та народностей.

Організатори виставки не дарма вибрали саме таку назву для неї, оскільки «Єдність», згідно з їхніми переконаннями, - це базове слово для характеристики вчення Бахауллі, пророка та засновника віри, яке простежується усюди - від поняття про Бога до соціальних принципів. Послідовники віри Бахаї дотримуються принципів, які пропонують взяти за основу для випрацювання стратегії гармонізації міжконфесійних відносин:

- Бог єдиний для всього людства;
- Всі божественні релігії єдині у власній основі;
- Людство єдине у власному розмаїтті;
- Всі забобони, що поділяють людей - расові, національні, класові, політичні або ж релігійні, мають зникнути у минулому;
- Чоловіки та жінки мають рівні права та можливості;
- Релігія покликана бути у гармонії з розумом та наукою;

- Релігія має бути джерелом любові та дружби;

- Кожна людина має та зобов'язана самостійно шукати істину;

- Соціальні та економічні проблеми можливо вирішити тільки враховуючи духовні принципи;

- Світу потрібна міжнародна допоміжна мова;

- Необхідне створення всесвітньої федерації народів для досягнення загального миру та згоди на планеті.

Субота і неділя - це богослужбові дні для більшості віруючих людей, які були проінформовані про проведення Тижня міжконфесійної гармонії. Тож ці дні були присвячені молитвам за мир і гармонію між релігіями.

У понеділок, 10 лютого на запрошення православного митрополита Олександра Драбинка чисельна делегація із ВРРО відправилися в Спасо-Преображенський собор Православної Церкви України та Музей Блаженнішого митрополита Володимира.

Інформативно, душевно, людяно поспілкувалися представники різних релігій. Митрополит Олександр, священник Миколай, діакон Іван та прес-секретар Ольга провели незабутню екскурсію храмом, музеєм, організували гостинний прийом та подарували на згадку пам'ятні сувеніри - текст Заповіту митрополита Володимира Сабодана, церковні календарі, щедро пригостили відвідувачів. Створено було атмосферу якогось щиро-довірливого настрою взаєморозуміння. Цей храм - це благословенне місце з особливою київоруською енергетикою, що пов'язана із християнськими візантійськими традиціями, яку своїм духовним покровом благословляє митрополит Олександр

Драбинко із своїми відданими священниками. Вони руйнують всі стереотипи стосовно закостенілості православ'я, переважного обрядовіства українського православ'я, священства, українського священства, митрополитства. Щиро-тремтливо без помпезності і зайвого офіціозу зберігається пам'ять про митрополита Володимира Сабодана. Місце і люди, які на тому місці, в храмі, гармонізують нас.

Учасники говорили різними словами, мовами своїх релігійних традицій, але про одне - про Бога, про Його любов до людини, про заповідану Ним любов один до одного. Неправославні відкрили для себе красу православ'я, а православні - багатоманіття духовних і релігійних традицій в Україні.

10 лютого ідею проведення Тижня підтримали і в регіонах. Так, Імам мечеті ІКЦ Сєверодонецька Темур Берідзе з нагоди Всесвітнього тижня гармонійних міжконфесійних відносин, заручившись підтримкою Луганської обласної військово-цивільної адміністрації (ЛОВЦА), керівництва евакуйованого Луганського медичного університету, що тепер працює в Рубіжному, а також священників шести християнських церков різних деномінацій, зініціювали і разом провели такий захід для студентів цього ВНЗ.

Учасники зібрання розповіли молоді про свою діяльність, зокрема релігійні та соціальні проекти релігійних громад. Імам Темур Берідзе у своєму зверненні також підкреслив надзвичайну важливість неупередженості та справедливості, незалежно від того, чи об'єднує вас спільне етнічне походження та віра. Ось головні тези його звернення:

— Ми повинні звільнитися від хибних уявлень одне про одного, стереотипів та упереджень. Молоді належить майбутнє, і яким саме буде це майбутнє — залежатиме від ставлення кожної конкретної людини до себе, суспільства, людства взагалі, від того, як люди розуміють концепції добросусідства й суспільного блага.

Начальник відділу Управління культури, національностей та релігій Луганської ОДА Аліна Адамчук скористалася з нагоди й подякувала духівництву, зазначивши, що їхнє «служіння є безумовним моральним орієнтиром для багатьох наших співгромадян, що опинилися в умовах бойових дій». Найважливіше в діяльності релігійних служителів на думку держслужбовця саме те, що вони спрямовують свій досвід та авторитет на відновлення душевного спокою мирян, закликають до миру та злагоди, роблять все від них залежне для підтримання міжрелігійного миру.

Крім просвітницьких, інформативних заходів 12 лютого учасники Тижня взяли участь і власне в релігійному заході - в екуменічній молитві «За мир», яку щороку організує спільнота Святого Егдія в Римо-католицькому Олександрівському соборі. Наприкінці молитви надали слово для підсумків головному ВРРО рабину Олександрю Духовному, який прочитав молитву за єдність та мир в Україні та в усьому світі. Після молитви представники ВРРО взяли участь у Благодійній акції "Тепла зима": нагодуй безхатченків та злиденних. Акція проходила на Майдані Незалежності (головній площі м. Києва). Цей безпосередній емпіричний досвід суспільнозначимої взаємодії став позитивним навиком для учасників акції.

Остання подія, що була запланована, відбулася 13 лютого в Укрінформі - заключна

спільна прес-конференція учасників проекту Всесвітнього Тижня міжконфесійної гармонії

(<https://www.youtube.com/watch?v=HNpNGSLavLs> або <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall-/2874868-vsesvitnij-tizden-mizkonfesijnoi-garmonii.html>).

Серед учасників Денис Коляда - радник міністра культури молоді і спорту України; рабин Олександр Духовний - головуючий у Всеукраїнській Раді Релігійних Об'єднань, Головний рабин України та Києва громад Прогресивного Іудаїзму України; Саїд Ісмаїлов - муфтії Духовного управління мусульман України «Умма», шейх; Тарік Сархан - завідувач відділу ознайомлення з історією та культурою ісламу, спікер Неформальної групи міжрелігійного миру і Посол миру міжнародної правозахисної організації HWPL (Сеул, Південна Корея); Алла Баранова - секретарка Релігійної організації «Національні духовні збори Бахаї України»; Михайло Марченко - голова «Об'єднання синів і дочок України «Рідної української національної віри»; Сергій Триліс - голова громади, Всеукраїнський буддійський центр «Махасангха Ніппондзан Мьоходзі»; Олександр Пліс - ректор Київської духовної академії Центру громад свідомості крішні; Людмила Филипович - завідувача відділом філософії та історії релігії Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, віцепрезидент Української асоціації релігієзнавців, д.філос.н., проф.; Олександр Саган - заступник керівника, провідний науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, віцепрезидент Української асоціації релігієзнавців, д.філос.н., проф.; Ігор Козловський - вчений-релігієзнавець, старший науковий

співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. С.Сковороди НАН України, керівник Центру релігієзнавчих досліджень та міжнародних духовних стосунків, к.і.н.; Марія Бардин – начальник відділу у справах релігій та національностей управління культури, національностей та релігій Київської обласної державної адміністрації; представники Департаменту у справах національностей та релігій Міністерства культури, молоді та спорту України, релігійних громад та масмедіа.

Після консультацій між об'єднаннями-учасниками ВРРО, представниками державних органів та науковцями, вирішено підписати Меморандум про перспективи міжконфесійної співпраці, в якому за необхідне та актуальне вказувалось:

1. Впровадження активної роз'яснювальної діяльності, видрук науково-практичних матеріалів для неупередженого і об'єктивного наукового інформування суспільства про стан та перспективи розвитку міжрелігійних та міжконфесійних відносин, основи віровчень, представлених в Україні релігій;

2. Проведення щорічної релігієзнавчої науково-практичної конференції «Гармонізація міжконфесійних та міжрелігійних відносин: стратегія та перспективи» з метою актуалізувати предметну розмову щодо ефективної стратегії, реальних перспектив та дієвих методів налагодження міжконфесійного та міжрелігійного порозуміння, що безумовно веде до гармонізації суспільних відносин у сучасній Україні;

3. Моніторинг державної політики у налагодженні міжконфесійного порозуміння у поліконфесійній Україні та конкретних дій держслужбовців, які пору-

шують норми Конституції та Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»;

4. Формулювання стратегій порозуміння та подальшого розвитку практичних, дієвих і успішних програм міжрелігійного спілкування, використання досвіду капеланів;

5. Співпраця у допомозі невиліковно хворим та суспільноупослідженим, спираючись на Любов та Милосердя, що пропагуються різними віровченнями як ціннісні параметри релігійного життя;

6. Створення позитивного спільного образу майбутнього різними представниками етнокультурних та релігійних спільнот у складі народу України;

7. Налагодження взаємодії з державними інституціями для пошуку ефективних методологій налагодження міжконфесійного порозуміння та стабілізації суспільного життя в Україні у галузях культури та освіти;

8. Виховання та освіта дітей на засадах духовних цінностей;

9. Досягнення належних умов для гармонізації міжконфесійних та міжрелігійних відносин та формулювання стратегії і створення перспектив порозуміння в сучасній Україні, а саме – постійно діючих сприятливих діалогових майданчиків;

10. Дотримання етики міжрелігійного та міжконфесійного спілкування на всіх рівнях – засудження та категорична відмова від мови ненависті (hate speech), використання понять, які набули негативний зміст – «сектанство», «відступництво», «раскольники», «екстремізм», «ісламізм» тощо як деструктивних для налагодження

взаємодії релігійних громад в українському суспільстві;

11 Засудження будь-яких проявів нетолерантності, упередженості, неправдивого інформування суспільства, що має наслідками виникнення конфліктів, особливо під релігійними гаслами, як злочин, що суперечить правовим засадам Конституції України;

12. Члени ВРРО, що належать до різних віросповідань та релігійних організацій, закликають до діалогу на загальних принципах компліментарності та прагнення співпраці із усіма зацікавленими особами у вирішенні актуальних проблем та питань міжрелігійних відносин в Україні і світі.

Свої підписи поставили:

Головуючий у Всеукраїнській Раді Релігійних Об'єднань, Головний Рабин України та Києва Громад Прогресивного Іудаїзму Олександр Духовний;

Муфтії Духовного управління мусульман України «Умма» шейх Саїд Ісмаїлов;

Секретар Релігійної організації «Національні Духовні Збори Бахаї України» Алла Баранова;

Апостольська Православна Церква в Україні, митрополит Київський, Владика Віктор (Веряскін);

Голова «Об'єднання синів і дочок України «Рідної Української Національної Віри» Михайло Марченко;

Голова громади, Всеукраїнський Буддистський Центр «Махасанґха Ніппондзан Мьоходзі» Сергій Триліс;

Ректор Київської духовної Академії центру громад свідомості Кришни Олександр Пліс;

Завідувачка відділом філософії та історії релігії Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України,

віце-президент Української Асоціації релігієзнавців, д.філос.н., проф. Людмила Филипович;

Заступник керівника, провідний науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України, віце-президент Української Асоціації релігієзнавців, д.філос.н., проф. Олександр Саган;

Вчений-релігієзнавець, старший науковий співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України, керівника Центру релігієзнавчих досліджень та міжнародних духовних стосунків, к.і.н. Ігор Козловський;

Начальник відділу у справах релігій та національностей управління культури, національностей та релігій Київської обласної державної адміністрації Марія Бардин;

Радник Міністра культури молоді і спорту України Денис Коляда.

Меморандум відкритий для підписантів, а його текст знайдете на ФБ сторінці ВРРО (http://vrrro.org.ua/about/official-documents/103-memorandum-about-interfaith-cooperation.html?fbclid=IwAR28NCRQyWcMdmfHvSCsgkOQZ_b-i2GJoliwBa-D3aaNvq8DtR8Bz_58W8A).

Всі події постійно висвітлювалися на ВРРО сторінці в ФБ. Тут подякувати адміну сторінки Віктору Толкаченко, який оперативно виставляв всі новини, ілюструючи їх фотографіями від Ганни Косенко, Ольги Юрченко, Світлани Шиловой, Лесі Скубко, інших фотоентузіастів. Бажаючі оперативно інформувалися про можливість взяти участь у проекті. Особлива дяка журналістам РІСУ, Главкома та Укрінфому, які інформаційно підтримали ініціативу. Організатори надзвичайно вдячні журналісту РІСУ Ярославі Музиченко, чий матеріал про Тиждень отримав неабиякий

резонанс, його передруковували різні інформджерела (Україна може стати світовим центром міжрелігійної толерантності:

<https://risu.org.ua/ua/index/exclusive/reportage/78898/>; В Києві відзначили Всесвітній тиждень міжконфесійної гармонії // <https://sobor.com.ua/news/v-kiyevi-vidznachili-vsesvitnii-tizhden-mizhkonfesiinoi-garmoniyi-tocho>).

Підводячи підсумки проведення Тижня міжконфесійної гармонії в Україні, зазначимо, що в царині міжрелігійного діалогу зроблений новий якісний крок. Від спорадичних і поодиноких ініціатив, формальних і формалізованих зустрічей чи не вперше все пройшло планово і системно, на хорошому науковому і організаційному рівні. І хоча не всі ідеї вдалося втілити, те, що відбулося, відбулося в атмосфері поваги, приязні, порозуміння.

Незважаючи на те, що вперше приєдналися деякі католики і православні, загалом, на жаль, цей Тиждень не підтримали релігійні організації більшості, УПЦ, УГКЦ, протестанти. На наш заклик до ВРЦіРО долучилися і спільно провести Тиждень - отримали відмову. Тож до участі в Міжнародному Тижні міжконфесійної гармонії наступного 2021 року бажано долучити нові релігійні організації.

Успіх 2020 івенту забезпечила щира взаємодія представників різних сфер соціуму - релігійні організації, держава, наука, ЗМІ, громадянське суспільство, які продемонстрували ефективність при координації своїх активностей. На майбутнє бажано, щоб долучився центральний орган влади в сфері свободи совісті - нині державна служба. Включення Київської ОДА відбулося без як формальної, так і фактичної участі його очільника. Всю вагу відповідальності за ДЕРЖАВНУ справу

взяла керівниця обласного відділу. Підтримка від держави має надійти не тільки на загальнодержавному, але й на обласному та районному рівнях. У заходах, ініційованих державою, беруть участь всі релігійні структури, тобто заходи відбуваються в найширшому форматі, не упосліджуючи нікого, і підставою тут є - державна реєстрація релігійної організації. Проведення Тижня 2021 треба запланувати в план заходів новоствореної Держслужби з питань свободи совісті.

Основні заходи зосередилися в Києві, де розташовані центральні офіси організаторів. Слабшим виявився і їхній зв'язок із своїми регіональними структурами, і владна вертикаль. Загалом регіони майже не підтримали цю ініціативу. Але чи не скрізь є регіональні міжцерковні ради при держадміністраціях, які могли б активно включитися в цей проект у 2021. Кожен регіон має власну специфіку, що може доповнити картину міжконфесійного миробудування в Україні. Так, в певних регіонах, можна виступити з якимось культурними міжконфесійними ініціативами (виставки, фестивалі, ярмарки тощо). Це б продемонструвало, що українці за самою своєю природою є толерантними, їм не потрібні вказівки згори, їм потрібна локальна координація. І в цих конкретних діях, напр. екологічної чи соціальної спрямованості, а не лише в проголошенні принципів міжрелігійної злагоди, можна безпосередньо і дієво довести, що громадянське суспільство, елементами якого є релігійні громади, реально існує.

Незважаючи на наші намагання поширити інформацію про Тиждень через різні інформагенції, насправді центральні ЗМІ, попри ситуацію певного новинного голоду,

так і не зацікавилися нашими подіями, тому Тиждень висвітлювали лише поодинокі і профільні інформаційні центри.

Ставши вперше частиною всесвітнього руху за гармонізацію міжконфесійних відносин в рамках Тижня, Україна заявила про себе потужно, чутно, видимо. Завдяки зусиллям рабина Духовного, нам вдалося під'єднатися до інтернетсторінки World Interfaith Harmony Week, постійно інформуючи світову громадськість про український локус Тижня. Равин звернувся англійською мовою до світу про участь України в цьому проекті і повідомив про існування ВРРО, яка виступає ініціатором проведення Тижня в Україні (<https://www.facebook.com/groups/vrro.ukr/permalink/1194964754033262/> або https://www.youtube.com/watch?v=OY02Uy3L4Xk&feature=youtu.be&fbclid=IwAR3bCTmLb8PYwSdTkIRk-SdoXAUDeHpxy5_zJEXqD2X7eWOBjLBhIdC3JWM).

На майбутнє, організаторам треба подумати, як виходити на міжнародний рівень і не тільки тут, в Україні, залучаючи міжнародні на європейські організації (ООН, ОБСЄ, НАТО тощо). Важливо український досвід міжконфесійних відносин ширити на різноманітних майданчиках за кордоном, використовуючи будь-які нагоди (конференції, зустрічі, наради, семінари, начальні курси тощо) і в різноманітний спосіб (виступи, брошури, відео, звернення, флеш-моби, акції тощо) для пропаганди української моделі міжрелігійних відносин, показуючи її неформальність, вітальність, реальність, ефективність, результативність. Те, що напрацьовано в Україні, можна з успіхом демонструвати всьому світові. Як сказав один з учасників проекту, Україна може стати міжнародним центром міжконфесійної толерантності.

Підсумовуючи проведення Всесвітнього Тижня міжконфесійної гармонії, всі учасники проекту погодилися з необхідністю масштабування заходів Тижня, бо цей рух не став масовим навіть для тих релігійних організацій, які представлені в ВРРО.

Учасники проекту погодилися на обов'язкове щорічне нагадування про необхідність міжконфесійної злагоди в світі та Україні, що найзручніше робити в рамках Всесвітнього Тижня міжконфесійної гармонії, залучаючи державу, всі, в т.ч. і домінуючі, релігійні течії, представників громадянського суспільства, науки та ЗМІ для подолання недовіри, страхів, замкненості, капсуляції, стереотипів і міфів, для реального миробудування не тільки серед віруючих людей, але й і всіх громадян українського суспільства.

Насамкінець зазначимо:

Головною подією Тижня 2020 року у світі, стало створення «Міждержавного альянсу релігійних свобод», що є потужним поштовхом на міжнародному рівні у здійсненні гуманітарної політики та захисту прав і свобод віруючих.

Долучилася до цього договору серед 28 держав світу і Україна, що вкрай важливо саме задля подолання існуючих розбіжностей, проблем та непорозумінь в нашій країні, а також конструктивної взаємодії з іншими державами.

Важливою віхою в укріпленні релігійних свобод мав стати Конгрес комунікацій з питань релігії (Religion Communication Congress - RCC) в травні 2020. Та через пандемію коронавірусу захід відмінено, він перенесений у віртуальний простір (<https://www.rccongress2020.org/>).

Починаючи з 1970 року, Конгрес з питань релігії - щораз на десятиліття проводить зібрання професійних релі-

гійних комунікаторів із широкого кола різних віросповідних традицій. Перший Конгрес виник з простої ідеї: створити форум для розширення досвіду професійних комунікаторів у релігійному середовищі поза їх спеціалізованим робочим контекстом. Цьогорічна тема – «Спілкування віросповідань на публічній площі». Зазвичай у Конгресі беруть участь попередні провідники Парламенту релігій світу, авторитетні діячі міжрелігійного діалогу. Такі конгреси є надзвичайно надихаючими для розвитку міжнародного професійного комунікаторства в релігійній сфері, що сприятиме політиці зближення і порозуміння, навчанню і дослідженням з різними колегами по всьому світу. Конгреси сприяють створенню спеціальної колегіально-комунікативної мережі в кожній країні та у світі для розширення бачення та вдосконалення навичок кожного зокрема. У такій комунікативній мережі буде можливість поділитися досвідом, збагатити свої зв'язки і знання, щоб транслювати їх у публічний простір своєї країни.

Тому планований Конгрес мав на меті не тільки загальнотеоретичні, але й практичні амбітні цілі - перевести міжконфесійну комунікацію на новий якісний рівень. Від звичайних фактів комунікації, які також вимагають певних навиків, до створення багатоплатформних подій, від простих сюжетів про міжрелігійні відносини до складних інтерв'ю в ЗМІ. Таким чином RCCongress 2020 планував надати його учасникам більш ефективні професійні інструменти міжконфесійної комунікації. До виступів очікували цікавих спікерів і практиків міжрелігійного спілкування, запрошували натхненних релігійною

комунікацією представників ЗМІ та лідерів різних віросповідних традицій. Тепер їх можна послухати в режимі стрім та в запису в інеті.

Такі Конгреси свідчать про наявність у кожного з його учасників надзвичайних ресурсів - це людський капітал, яким можна поділитися. Сотні співробітників, понад 100 партнерських організацій в багатьох країнах світу, яким є чим поділитися. Всі вони мали перспективи дізнатися про нові технології, налагодити мережу з професіоналами, вчитися один у одного. Тепер це зроблять в іншому режимі.

Діалог культур та релігій, втілення спільних соціальних проєктів, виражена державна політика у підтримці просвітницької, науково-дослідницької діяльності та впровадженні освітніх програм з метою отримання якісної наукової інформації й виховання суспільства в атмосфері плідної співпраці у взаємоповазі до світоглядних відмінностей один одного - ось кінцева мета таких спільних проєктів. Учасники розуміють, що почати треба з малого, відкриваючи для себе незнаний світ. Світ навколо нас такий, яким ми його собі створюємо. Хочете, щоб він був наповнений красою, смислами, святістю? Спілкуйтеся із духовними людьми! Так, як це роблять члени ВРРО, які не тільки впродовж Всесвітнього Тижня міжконфесійної гармонії відкривали для себе нові духовні традиції, поглиблювали знання про вже відомі, а й запланували на майбутнє в атмосфері дружби, любові, єднання розширювати кордони своєї співпраці.

*Співробітники Відділення релігієзнавства
ІФ ім. Г.С.Сковроди НАН України
О.Горкуша і Л.Филипович*